

LETTERKUNDE

Neen, dit zijn geen harde, heldere, skeletvormige definities, waarmee wij een wetenschappelijke probleemstelling kunnen opbouwen. Dit zijn uitingen van een denkwijze, die in de abstract-analyseerende, noch in de phänomenologisch-descriptieve psychologie voorkomt. Het is duidelijk, dat dit geen uiterlijke bezwaren zijn, maar zeer centrale, tegen de geheele behandeling van de stof gericht. Een indeeling als door den auteur aangebracht, in „subjectieve en objectieve hartstochten” is als zoodanig reeds, maar zeker op de gronden door hem aangegeven, uiterst aanvechtbaar.

Ondanks dit alles kan men waardeering hebben voor de poging, dit onderwerp breed en voornaam te behandelen, zoowel als voor verschillende kleine typeeringen, voor een aantal goed gekozen voorbeelden en voor de menschenkennis, waarin de schrijver zijn „psychologischen blik” verraaft. Maar al is deze psychologische blik voorwaarde voor het schrijven van een goeden roman, voor het samenstellen van een psychologische verhandeling is hij niet alleen niet voldoende, doch, zooals hier in dit werk, zelfs een bezwaar.

Dr P. Th. Hugenholtz

Albert Verwey, *Frederik van Eeden*. N.V. Uitgeverij v.h. C. A. Mees, Santpoort 1939.

In de rij van geschriften, die in de loop van een kleine twintig jaar over Van Eeden zijn verschenen, komt dit boek van Verwey een ereplaats toe naast de dissertatie van Dr H. W. van Tricht: *Frederik van Eeden, denker en strijder* (1934) en de lijvige studie van Dr G. Kalff Jr: *Frederik van Eeden, Psychologie van den Tachtiger* (1927).

Hoewel de drie schrijvers dezelfde materie behandelden en hun conclusies omtrent de persoon van Van Eeden vrijwel overeenstemmen, maakt geen der drie boeken een der andere overbodig, ze vullen elkaar aan. Wel verschillen ze onderling zeer, vooral in werkwijze en in toon.

Het sterkst is het verschil tussen Verwey en Kalff. In *Psychologie van den Tachtiger* is iemand aan 't woord, die van vererend bewonderaar ontgoochelde is geworden en wiens polemische geest alle personen oproept en te woord staat, die voor of tegen Van Eeden en diens werk hebben getuigd. Daardoor is het boek wel een rijk bibliografisch arsenaal, maar de lezer bevindt zich voortdurend in de onrust van het strijdgewoel.

In het boek van Verwey daarentegen verwijlen we in de rustige atmosfeer van de collegezaal. We horen weer den hoogleraar, die in 1933-34 voor zijn studenten de persoon en het werk van Van Eeden in 't licht van diens dagboeknotities stelde.

Zij, die de acht delen *Mijn dagboek* kennen en Verwey's critieken hebben gelezen, zullen weinig *nieuws* vernemen uit Verwey's boek, maar toch zullen ook zij 't met aandacht tot het einde toe doorlezen, onder de indruk van den man, die als bentgenoot, als vriend en als zwager gedurende vele jaren omgang met Van Eeden had en die dus het best in staat mag worden geacht tot het interpreteren van Van Eeden's aantekeningen. Wel is met dit boek het laatste woord over Van Eeden niet gezegd, want Verwey sprak in de eerste plaats als dichter-criticus en Van Eeden's werk heeft verschillende zijden; maar de rustige, waardige toon van den hoogleraar wekt vertrouwen. Als men niet beter wist, zou men kun-